

Srednja škola Bartula Kašića Pag

Utjecaj pedagoških mjera na stavove i školski uspjeh mladih osoba

Pag, 2018.

1. UVOD

Pedagoške mjere i odgojni postupci ponašanja su koja se koriste kako bi se ostvarili određeni ciljevi vezani za odgoj djece. U ostvarenju tih ciljeva roditelji koriste različite pedagoške mjere, na kontinuumu od nagrađivanja za prestanak nepoželjnog ponašanja pa sve do tjelesnog kažnjavanja.

Rezultati istraživanja autorica Eve Anđele Delale i Ninoslave Pećnik o učestalosti odgojnih postupaka majki šestogodišnjaka ukazuju na relativno visoku prisutnost preventivnih roditeljskih postupaka te učestalije korištenje alternativa kažnjavanju od postupaka kažnjavanja. Uočena je i visoka učestalost vikanja što ukazuje na opasnost da se neadekvatni postupci tjelesnog kažnjavanja zamijene neadekvatnim kažnjavanjem psihološke prirode.

Prema rezultatima istraživanja stavova o tjelesnom kažnjavanju i roditeljske prakse, koje je provela autorica Renata Szredzińska 2017. godine na uzorku od 318 roditelja iz Hrvatske, saznaje se da roditelji koriste slijedeće odgojne metode: zabrane 72%, verbalno kažnjavanje 57%, tjelesno kažnjavanje 35% te ništa od navedenog 12%.

Istražujući utjecaj tjelesnog i emocionalnog zlostavljanja u obitelji na uspjeh učenika iz hrvatskog jezika, autorica Vesna Bilić, utvrdila je da tjelesno zlostavljana djeca imaju lošiji uspjeh u hrvatskom jeziku te da je uspjeh lošiji što je tjelesno zlostavljane intenzivnije.

2. PROBLEMI, HIPOTEZE I CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj našeg istraživanja bio je utvrditi utjecaj korištenih pedagoških mjera na školski uspjeh mladih osoba. Potaknuti korištenom literaturom odlučili smo provjeriti zastupljenost određenih pedagoških mjera u našem okruženju i utvrditi postoji li korelacija između vrste pedagoških mjera te rizičnih i antisocijalnih ponašanja mladih osoba i njihovih stavova prema pedagoškim mjerama.

Hipoteze:

1. Učenici čiji su roditelji primjenjivali određene oblike pedagoških mjera više će podržavati te iste mjere
2. Najčešće primjenjivana pedagoška mjera je zabrana, a najrjeđe tjelesno kažnjavanje
3. Učenici čiji su roditelji primjenjivali tjelesno i verbalno kažnjavanje postižu lošiji uspjeh u školi
4. Učenici čiji su roditelji primjenjivali tjelesno i verbalno kažnjavanje skloniji su rizičnom i antisocijalnom ponašanju (kao što su npr. tučnjave, vandalizam, krađa, uporaba opojnih sredstava)
5. Roditelji češće koriste tjelesno kažnjavanje prema dječacima

3. METODOLOGIJA

Uzorak

U ispitivanju je sudjelovao 38 učenika Srednje škole Bartula Kašića Pag. Sudjelovalo je 25 učenica (65,8%) i 13 (34,2%) učenika, a od toga 8 (21,1%) učenika/ca pohađa prvi razred, 10 (26,3%) drugi, 10 (26,3%) treći i 10 (26,3%) četvrti razred.

Metoda ispitivanja

U ovom istraživanju za prikupljanje podataka koristila se anketa vlastite izrade s pitanjima primjerenim istraživanju.

Postupak

Nakon što smo formulirale cilj istraživanja i definirale problem, upoznale smo se s dostupnom literaturom. Potom smo definirale reprezentativni uzorak, postavile hipoteze a kao metodu istraživanja odabrale anketu. Anketiranje je provedeno u studenom 2018. godine. Pristupili smo analizi podataka i izvođenju zaključaka.

4. REZULTATI I RASPRAVA

Analiza odgovora na pitanja koja su se odnosila na korištenje određenih odgojnih mjera pokazala je slijedeće rezultate:

Nagrade (nagrađivanje za prestanak nepoželjnog ponašanja, objašnjavanje/podučavanje i nadzor): 5% roditelja nikada ne koristi nagrade 47% koristi ih rijetko, 32% povremeno, 13% često, a 3% vrlo često.

Zabrane (izlazaka, upotrebe mobitela, računala, vanškolskih aktivnosti i sl.): 29% roditelja nikada ne koristi zabrane, 29% koristi ih rijetko, 26% povremeno, 8% često, a 8% vrlo često.

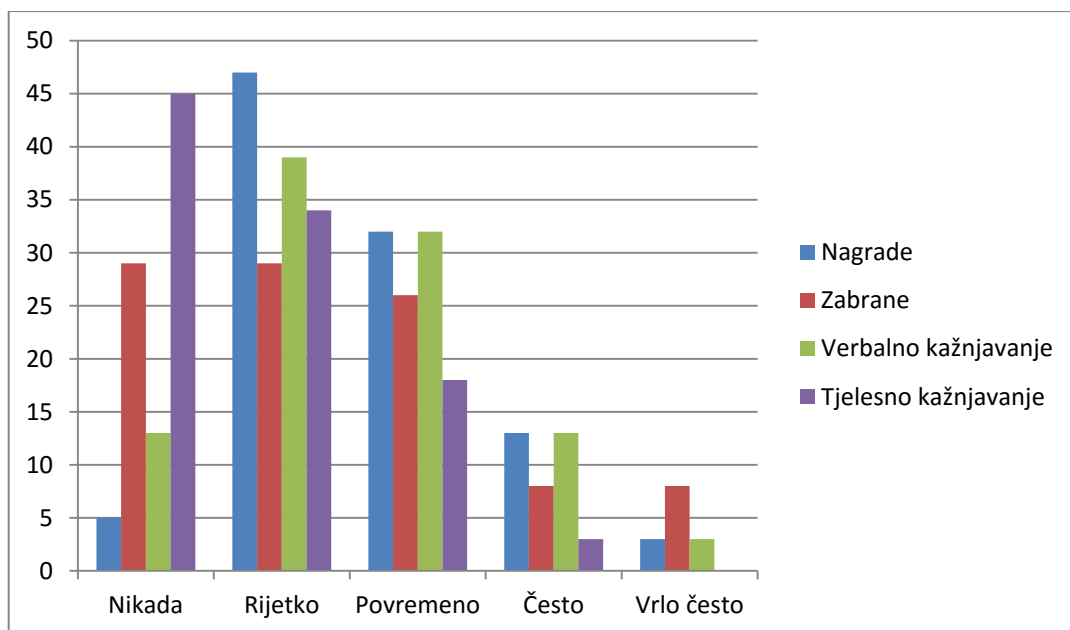
Verbalne kazne (vikanje, vrijeđanje, prijetnje): 13% roditelja nikada ne koristi verbalne kazne, 39% koristi ih rijetko, 32% povremeno, 13% često, a 3% vrlo često.

Tjelesne kazne (povlačenje za kosu ili uho, šamar, udaranje rukom ili predmetom), 45% roditelja nikada ne koristi tjelesne kazne, 34% koristi ih rijetko, 18% povremeno a 3% često.

%	Nikada	Rijetko	Povremeno	Često	Vrlo često
Nagrade	5	47	32	13	3
Zabrane	29	29	26	8	8
Verbalno kažnjavanje	13	39	32	13	3
Tjelesno kažnjavanje	45	34	18	3	

Tablica 1. Usporedba korištenih pedagoških mjera

Usporedba korištenih pedagoških mjera pokazuje da roditelji najmanje koriste tjelesno kažnjavanje, a najviše zabrane. Zanimljivo je da se pedagoške mjere nagrada i verbalno kažnjavanje u kategorijama „vrlo često“, „često“ i „povremeno“ - nalaze u istom omjeru.

Slika 1. Usporedba korištenih pedagoških mjera

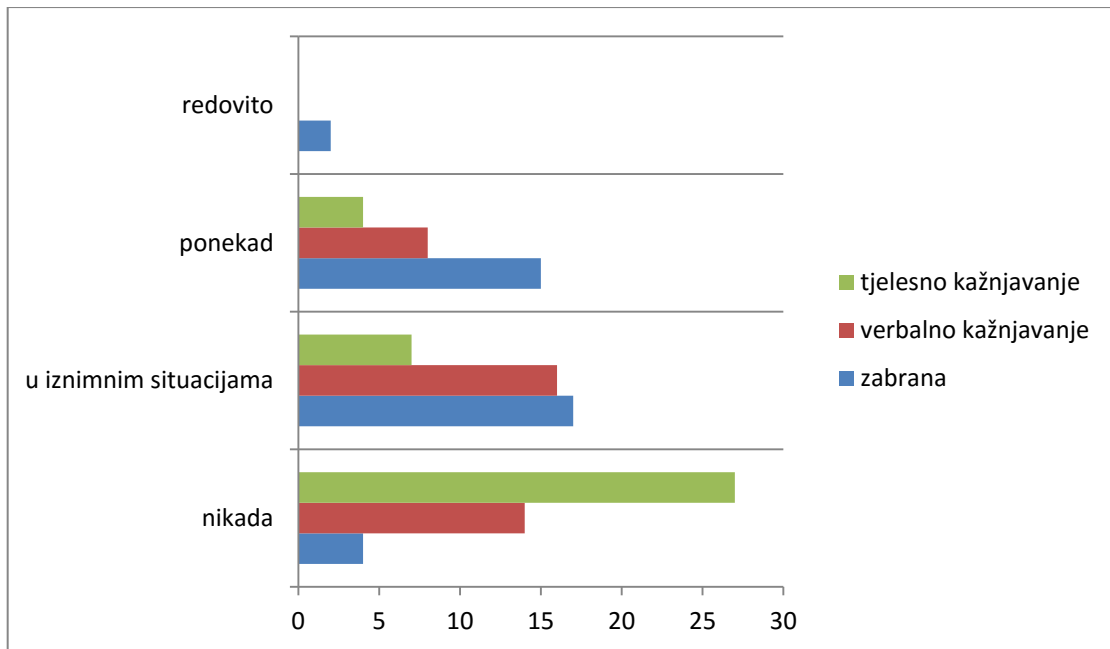
Pitanja o opravdanosti određenih odgojnih mjera pokazala su slijedeće:

Opravdanost zabrana (izlazaka, upotrebe mobitela, računala, vanškolskih aktivnosti i sl.): 11% učenika smatra da zabrane nikada nisu opravdane, 45% učenika smatra ih opravdanim u iznimnim situacijama, 39% ponekad a 2% redovito.

Opravdanost verbalnog kažnjavanja (vikanje, vrijeđanje, prijetnje): 37% učenika smatra da verbalno kažnjavanje nikada nije opravdano, 42% smatra ga opravdanim u iznimnim situacijama a 21% ponekad. Niti jedan učenik ne smatra opravdanim redovito korištenje verbalnog kažnjavanja.

Opravdanost tjelesnog kažnjavanja (povlačenje za kosu ili uho, šamar, udaranje rukom ili predmetom): 71% učenika smatra da tjelesno kažnjavanje nikada nije opravdano, 18% smatra ga opravdanim u iznimnim situacijama a 11% ponekad. Niti jedan učenik ne smatra opravdanim redovito korištenje tjelesnog kažnjavanja.

Učenici najmanje opravdavaju upotrebu tjelesnog kažnjavanja, a najviše opravdanim smatraju zabrane. Iznenadjujući je podatak da 29% učenika tjelesno kažnjavanje smatra opravdanim, iako u kategorijama „u iznimnim situacijama“ i „ponekad“. Verbalno kažnjavanje u smislu vikanja, vrijeđanja, prijetnji, u iznimnim situacijama i ponekad, opravdanim smatra 63% učenika.

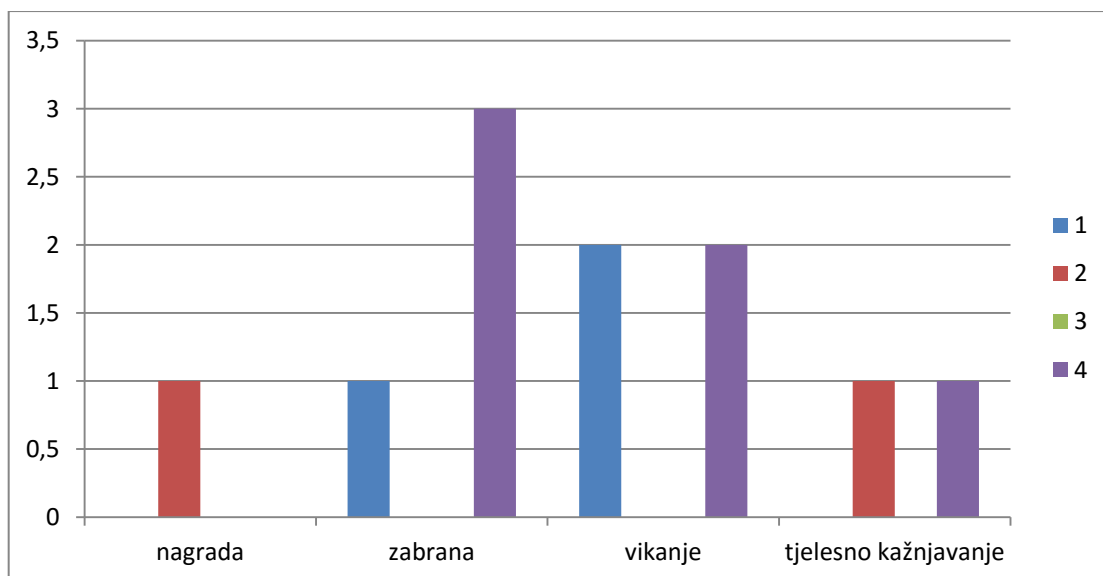

Slika 2. Usporedba opravdanosti zabrana, verbalnog i tjelesnog kažnjavanja

55% učenika ne bi koristilo neku od ovih metoda u odgoju vlastite djece, a 45% bi ih koristilo. Od odgojnih mjera koje bi koristili najzastupljenije su zabrane.

Slika 3. Korištenje navedenih odgojnih mjera u budućnosti u odgoju vlastite djece

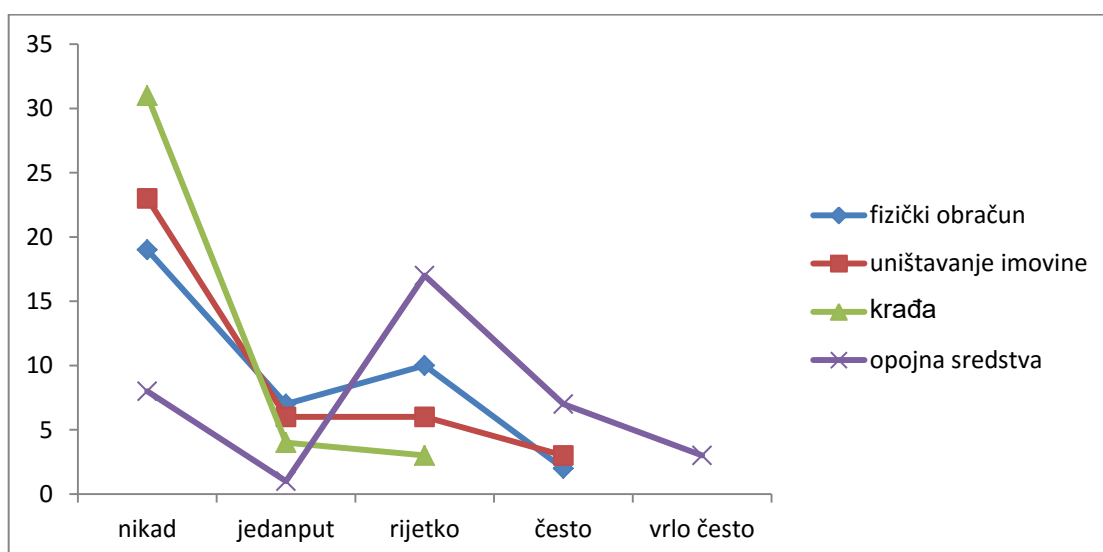
Slika 4. Vrste pedagoških mjera koje bi učenici koristili u odgoju vlastite djece

Slijedi analiza odgovora koji se odnose na sklonost rizičnom i antisocijalnom ponašanju:

Sudjelovanje u razrješavanju sukoba fizičkim obračunom (samostalno ili u grupi): 50% učenika nije nikada sudjelovalo, 19% je sudjelovalo jedanput, 26% rijetko a 5% često.

Sudjelovanje u uništavanju imovine: 60% učenika nije nikada sudjelovalo u takvim aktivnostima, 16% sudjelovalo je jedanput, 16% rijetko a 8% često.

Sudjelovanje u krađi 81% učenika nije nikada sudjelovalo u krađi, 11% sudjelovalo je jedanput a 8% rijetko.

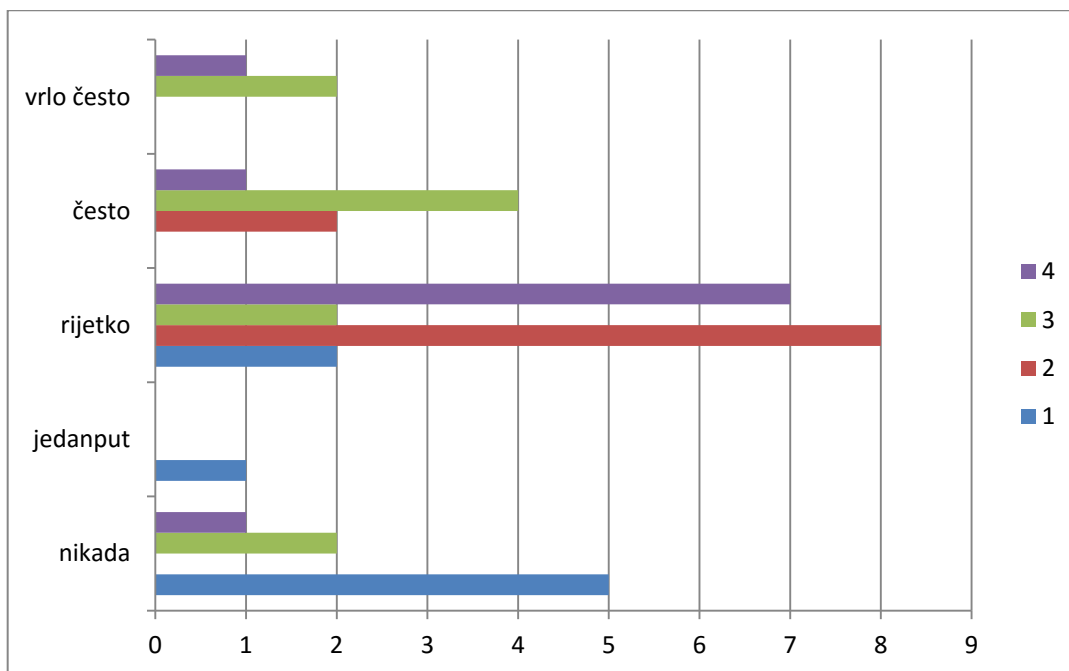
Slika 5. Usporedba sudjelovanja u rizičnim i antisocijalnim ponašanjima

50% učenika ne konzumira duhanske proizvode, 18% konzumira ih rijetko, 11% povremeno, 13% često a 8% vrlo često.

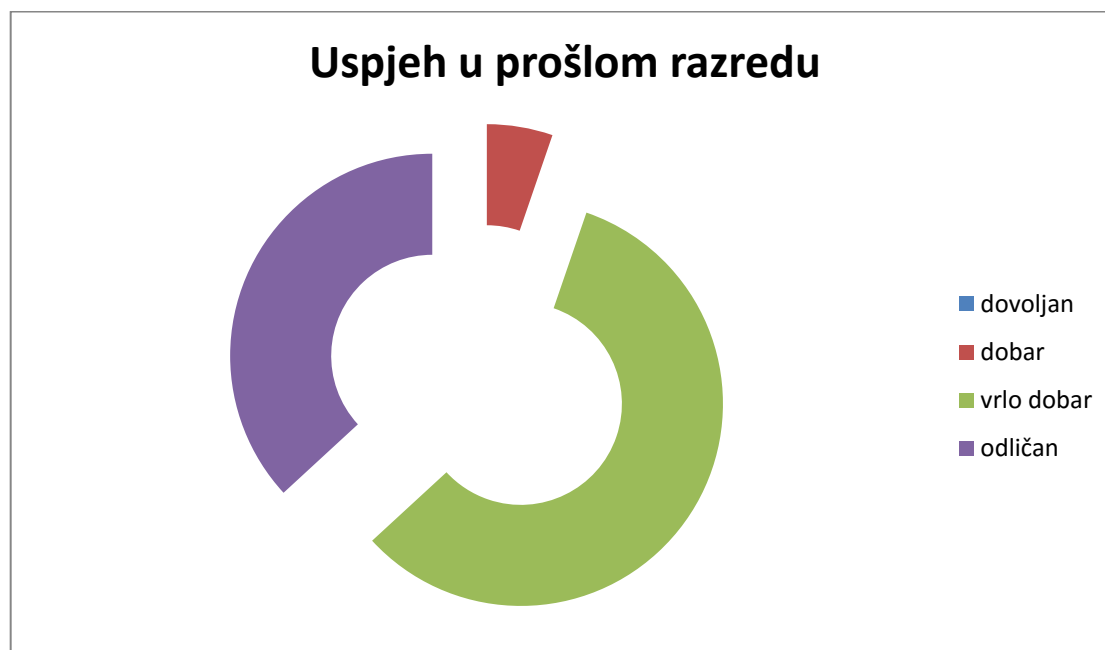
Slika 6. Konzumiranje duhanskih proizvoda

21% učenika nikada ne konzumira opojna sredstva (alkohol, marihuana, ostali narkotici), 3% konzumiralo ih je jedanput, 50% rijetko, 18% često a 8% vrlo često.

Slika 7. Korištenje opojnih sredstava

Analiza podataka postignutog uspjeha u prošlom razredu pokazuje da je 37% učenika prošli razred završilo odličnim uspjehom, 58% vrlo dobrim, a 5% dobrim.

Slika 8. Uspjeh u prošlom razredu

Usporedba korištenih pedagoških mjera pokazuje da roditelji najmanje koriste tjelesno kažnjavanje, a najviše zabrane. Usporedba opravdanosti korištenja pedagoških metoda pokazuje da učenici najmanje opravdavaju upotrebu tjelesnog kažnjavanja, a najviše opravdanim smatraju zabrane. Smatramo da to potvrđuje hipotezu 1 „Učenici čiji su roditelji primjenjivali određene oblike pedagoških mjera više će podržavati te iste mjere.“

Hipoteza 2 tvrdi „Najčešće primjenjivana pedagoška mjera je zabrana, a najrjeđe tjelesno kažnjavanje“. U analizi korištenih odgojnih mjera u kategoriji „vrlo često“ najistaknutija mjera je zabrana, a tjelesno kažnjavanje u toj kategoriji uopće ne nalazimo pa ovu hipotezu možemo potvrditi. Postignuti rezultati su u skladu s uvodnim istraživanjima koja ukazuju da su zabrane najučestalija pedagoška mjera, zatim verbalno kažnjavanje, a najmanje je prisutno tjelesno kažnjavanje.

Rezultati pokazuju da se pedagoške mjere nagrada i verbalno kažnjavanje u kategorijama „vrlo često“, „često“ i „povremeno“ - nalaze u istom omjeru. Ovaj nalaz se može povezati s uvodnim istraživanjem autorica E. A. Delale i N. Pećnik koje su uočile i visoka učestalost vikanja te ukazuju na opasnost da se neadekvatni

postupci tjelesnog kažnjavanja zamijene neadekvatnim kažnjavanjem psihološke prirode.

Analiza podataka postignutog uspjeha u prošlom razredu pokazuje da je 37% učenika prošli razred završilo odličnim uspjehom, 58% vrlo dobrim, a 5% dobrim. Stoga hipotezu 3 „Učenici čiji su roditelji primjenjivali tjelesno i verbalno kažnjavanje postižu lošiji uspjeh u školi“ ne možemo potvrditi.

Verbalno kažnjavanje 16% roditelja koristi često i vrlo često, a tjelesno kažnjavanje 3% roditelja koristi često, a nitko vrlo često. Stoga hipotezu broj 3 ne možemo niti odbaciti jer u našem uzorku veliki postotak roditelja ne primjenjuje tu vrstu pedagoških mjera, a učenici postižu dobar uspjeh u školi.

Hipoteza 4 „Učenici čiji su roditelji primjenjivali tjelesno i verbalno kažnjavanje skloniji su rizičnom i antisocijalnom ponašanju (kao što su npr. tučnjave, vandalizam, krađa, uporaba opojnih sredstava)“ zahtjeva kvalitativnu analizu. Tjelesno kažnjavanje nije prisutno u većem postotku, zato smo se usmjerili na analizu verbalnog kažnjavanja. Usporedbom varijabli verbalnog kažnjavanja utvrđena je korelacija s rizičnim i antisocijalnim ponašanjem. Učenici koji su se izjasnili da su roditelji često vikali na njih, vrijeđali ih ili im prijetili, često potvrđuju sudjelovanje u rizičnim i antisocijalnim ponašanjima.

Hipotezu 5 „Roditelji češće koriste tjelesno kažnjavanje prema dječacima“ odbacujemo.

Smatramo da na odbačene hipoteze utječe uzorak ispitanika kojeg čine učenici koji pohađaju gimnazijski program i samim izborom programa pokazuju da su im akademski uspjeh i obrazovanje visoko na listi prioriteta. U srednjoškolskoj dobi upravo uspjeh u školi zna biti povod sukobu između roditelja i djece, a većina naših ispitanika postiže vrlo dobar i odličan uspjeh.

6. ZAKLJUČAK

U ovom radu prikazani su rezultati istraživanja roditeljskih pedagoških mjera, opravdanosti tih mjera po mišljenju učenika te sudjelovanja u rizičnim i antisocijalnim ponašanjima. Zadaci istraživanja se odnose na ispitivanje povezanosti korištenih pedagoških mjera sa školskim uspjehom, stavovima prema pedagoškim mjerama i sudjelovanju u rizičnim i antisocijalnim ponašanjima. Rezultati istraživanja pokazuju kako je najčešće primjenjivana pedagoška mjera zabrane, a najrjeđe tjelesno kažnjavanje što potvrđuje hipotezu 2 koja je upravo tako postavljena. Utvrđeno je da postoji korelacija između pedagoških mjera koje učenici smatraju opravdanima sa onima koje su koristili njihovi roditelji, što potvrđuje hipotezu 1 koja tvrdi da će učenici čiji su roditelji primjenjivali određene oblike pedagoških mjera više podržavati te iste mjere.

Iznenadujuće je da, iako u kategorijama „u iznimnim situacijama“ i „ponekad“ 29% učenika opravdava tjelesno kažnjavanje, a 63% verbalno kažnjavanje u smislu vikanja, vrijeđanja i prijetnji.

Hipoteza 3 o povezanosti tjelesnog i verbalnog kažnjavanja s lošijim uspjehom u školi nije potvrđena, no smatramo da je ne možemo ni odbaciti. U našem uzorku radi se o učenicima koji postižu dobar uspjeh u školi i o roditeljima koji ove pedagoške mjere primjenjuju vrlo rijetko.

Hipoteza 5 „Roditelji češće koriste tjelesno kažnjavanje prema dječacima“ je odbačena. Smatramo da je djelomični uzrok uzorak ispitanika u kojem je sudjelovalo 34,2 % učenika i to onih koji postižu vrlo dobar i odličan uspjeh.

Ovo istraživanje ograničeno je korištenjem prigodnog uzorka. U budućim istraživanjima koja bi uključila učenike različitih škola i različitih školskih postignuća vjerojatno bi se dobili relevantniji rezultati.

Podaci prikupljeni u istraživanju temelje se na anketi i samoprocjeni uz što se vežu brojni nedostaci, poput iskrenosti sudionika, objektivnosti i valjanosti samoprocjena.

Unatoč navedenim nedostacima, istraživanje je omogućilo uvid u učestalost korištenja određenih pedagoških mjera na našem području te stavove naših učenika o tim pedagoškim mjerama.

6. PRILOZI

Ovaj upitnik je anonimna i služi u svrhu provođenja istraživanja iz sociologije. U svakom pitanju zaokružite po jedan odgovor koji je najbliži vašem stavu.

Spol: M Ž

Razred: 1. 2. 3. 4.

1. Jesu li vaši roditelji koristili nagrade u vašem odgoju (nagrađivanje za prestanak nepoželjnog ponašanja, objašnjavanje/ podučavanje i nadzor)?

a) nikada b) rijetko c) povremeno d) često e) vrlo često

2. Jesu li vam roditelji branili izlazak ili upotrebu mobitela, računala, vanškolskih aktivnosti i sl. u vašem odgoju?"

a) nikada b) rijetko c) povremeno d) često e) vrlo često

3. Kojim uspjehom ste završili prošli razred?

a) dovoljan (2) b) dobar (3) c) vrlo dobar (4) d) odličan (5)

4. Jesu li vaši roditelji kroz odrastanje vikali na vas, vrijeđali vas ili vam prijetili?

a) nikada b) rijetko c) povremeno d) često e) vrlo često

5. Jesu li vas roditelji fizički kažnjavali? (povlačenje za kosu ili uho, šamar, udaranje rukom ili predmetom)?

a) nikada b) rijetko c) povremeno d) često e) vrlo često

6. Smatrate li opravdanim zabrane kao što su zabrana izlaska, upotrebe mobitela, računala, vanškolskih aktivnosti i slično?

a) nikada b) u iznimnim situacijama c) ponekad d) redovito

7. Smatrate li opravdanim uporabu verbalnog kažnjavanja?

a) nikada b) u iznimnim situacijama c) ponekad d) redovito

8. Smatrate li opravdanim uporabu tjelesnog kažnjavanja?

a) nikada b) u iznimnim situacijama c) ponekad d) redovito

9. Biste li koristili neku od ovih metoda u odgoju vlastite djece? Ako da, koju/e?

—

10. Jeste li sudjelovali u razrješavanju sukoba fizičkim obračunom (samostalno ili u grupi)?

a) nikada b) jedanput c) rijetko d) često e) vrlo često

11. Jeste li sudjelovali u uništavanju imovine?

a) nikada b) jedanput c) rijetko d) često e) vrlo često

12. Jeste li sudjelovali u krađi?

a) nikada b) jedanput c) rijetko d) često e) vrlo često

13. Konzumirate li duhanske proizvode?

a) ne b) rijetko c) povremeno d) često e) vrlo često

14. Jeste li koristili opojna sredstva (alkohol, marihuana, ostali narkotici)?

a) nikada b) jedanput c) rijetko d) često e) vrlo često

1. LITERATURA

Bilić, V.(2009.) : Utjecaj tjelesnog i emocionalnog zlostavljanja u obitelji na uspjeh učenika iz hrvatskog jezika, Metodika: 19: 335-346.

www.srce.unizg.hr/hrcak (https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=85086, 25.10. 2018.)

Delale, E. A., Pećnik, N. (2010.): Učestalost i međuodnosi korektivnih i preventivnih odgojnih postupaka majki djece predškolske dobi, Ljetopis socijalnog rada, 17 (1): 49-69.

www.srce.unizg.hr/hrcak (https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=80230, 25.10. 2018.)

Pandžić, M., Vrselja, I., Merkaš, M.(2017.): Parental self-efficacy and adolescent risky and antisocial behaviour: The mediating role of parental punishment and school engagement, Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, Vol 53:204-218.

www.srce.unizg.hr/hrcak (<https://hrcak.srce.hr/file/285833>, 25.10. 2018.)

Szredzińska, R. (2017.): Are children safe from corporal punishment? Attitudes towards corporal punishment and parental practices in Croatia, Latvia and Poland

www.centrsdardedze.lv (http://www.centrsdardedze.lv/data/konference/Renata_III_petijums.pdf, 21.10. 2018.)